

Література зарубіжних країн

Пікулицький А. С.

студент, Сумський державний університет;

Пікулицька Л.В.

старший викладач кафедри іноземних мов,

Сумський національний аграрний університет

ДЕОНТОЛОГІЯ В ЖИТТІ ТА ТВОРЧОСТІ АНТОНА ЧЕХОВА

Оволодіння правилами і вимогами медичної етики і деонтології проходить через складний шлях морального та професійного удосконалення. У їх досягненні недостатньо лише одного покликання або лише наполегливої праці. Високі моральні риси – гуманізм, чуйність, співчуття, почуття обов'язку, доброзичливість, інтелігентність, простота і скромність – не тільки бажані, але й конче необхідні професійні якості медика.

Таким взірцем справжнього лікаря є Антон Павлович Чехов. За життя Чехова ще не існувало поняття "деонтологія", яке означає "належне вчення" про поведінку медичного працівника в процесі виконання ним професійних обов'язків. Але він увійшов в історію людської культури і як великий письменник, і як лікар, тому що протягом свого життя займався медичною практикою. "Доктор Чехов" – саме така табличка завжди була на дверях письменника, бо лікував не лише хвороби, а передусім, людські душі та серця.

Ось що своєму другові й однокурснику Россолімо писав Чехов: "Медична освіта й лікарська практика допомагала мені розширити коло своїх спостережень і відтворити це у літературі"[3, с. 500]. Письменник створював героїв, малював їх як справжній лікар, як великий художник, знаючий всі деталі "внутрішньої анатомії" людського буття. В їхнє життя він приходив у різний час, особливо – в критичні моменти хвороби, смерті. Лікар бачить людей

справжніми: егоїстами, жадібними, боягузливими, та водночас, поруч із ними – сміливими, щирими, добрими і вдячними.

Чехов як подобає лікарю, завжди з увагою та любов'ю ставився до пацієнтів. Знаючи його доброту і безвідмовність, до нього по медичну допомогу зверталися бідні журналісти і літератори. Що й казати, клієнтуру його не можна назвати заможною, і Антон Павлович Чехов нерідко відмовляється від належного йому гонорару.

Стетоскоп і лікарський молоточок, за свідченням його сестри Марії Павлівни, завжди лежали на письмовому столі Чехова і нерідко використовувалися ним за призначенням. А. П. Чехов, як підкреслює більшість його біографів, не змінив одну професію на іншу, як це зробили, наприклад, його великі колеги-попередники: професор медицини в Монпельє Франсуа Рабле і полковий німецький лікар Фрідріх Шиллер. Антон Павлович до останніх днів свого життя зберіг тісний зв'язок з медициною.

Влітку 1889 року він живе і практикує в Сумах, де орендує у Линтварьових невеликий будиночок на березі річки Псел. Сестри Линтварьових, як і Чехов, - лікарі. Старша важко хворіє, і Антон Павлович допомагає молодшій приймати хворих на фельдшерському пункті.

Медицина сприяла налагодженню добрих відносин Чехова з простими людьми. Цікаві висловлювання селянина про лікаря залишив Н.Д. Телешов.

«— ...Чудак-человек!.. Бестолковый!.. Ну, скажи, хорошо ли: жену мою, старуху, ездил лечить – вылечил. Потом я захворал – меня лечил. Даю денег, а он не берет. Говорю: „Антон Павлыч, милый, что же ты делаешь? Чем жить-то будешь? Человек ты не глупый, дело свое понимаешь, а денег не берешь, чем тебе жить-то?“ Говорю: „Подумай о себе: куда ты пойдешь, если, не ровен час, от службы тебе откажут?... Куда денешься с пустыми-то руками?...“ Смеется и больше ничего [4, с. 16].

Чехов вважав, що молоді люди, які в своєму житті обрали медичний фах, окрім співчуття повинні бути наділені естетичним світосприйняттям, розумінням прекрасного. Саме про це він пише в оповіданні "Анюта": студент-медик третього курсу був неохайним і що найстрашніше - не знав, що таке співчуття. Оповідання написано в сатиричному тоні, та гумору в ньому обмаль; швидше відчувається зневага автора до майбутнього лікаря, у якого черства душа та недобре серце, і не хотілося би потрапити до такого у пацієнти. Доречно пригадати вислів А.Чехова: "Професия врача, медицина, как и литература, - подвиг. Она требует самоотвержения, чистоты души и чистоты помыслов. Не всякий способен на это..."[2, с. 327]

Бездуховність, егоїзм лікаря розкриває та висміює А. Чехов в оповіданні "Моє життя". Молодий лікар Благов закохався в юну дівчину, та коли вона захворіла на туберкульоз, відвернувся від неї, залишивши на вулиці без помічч

Письменник був певен – слово може зашкодити здоровій людині та, навпаки – вилікувати хворого. Про що і йдеться в оповіданні "Вовк". Поміщик, якого покусав вовк, боячись сказу, звертається до лікаря. А той намість щоби надати допомогу, починає залякувати потерпілого, розповідаючи про невиліковність цієї недуги.

Необхідно зазначити, Антон Павлович на початку своєї літературної діяльності багато уваги приділяв психотерапії. В оповіданнях змальовував не душевну хворобу героїв, а душевний біль ("Чорний монах", "Напад", "Палата № 6").

Яскравим прикладом є учитель Беліков в оповіданні "Людина у футлярі". Його боязкість, "як би чого не сталося", тримала в страху протягом багатьох років не лише гімназію, а й усе місто. Цікаво і водночас прикро те, що й сьогодні можна зустріти таких «белікових», які навіюють страх і вагання на оточуючих людей. «У Белікова, – наголошує Чехов, – наблюдалось постоянное и неопределимое стремление окружить себя оболочкой, создать себе, так сказать, футляр, который уединил бы его, защитил бы от внешних влияний. Действительность раздражала его, пугала, держала в постоянной тревоге...»

Герої багатьох творів Чехова (завдяки об'єктивній, точній манері письма автора), викликають у читачів співчуття, розуміння, бажання допомогти. Письменник добре розумів поведінку людини, знав її психіку та причини психічних розладів.

Поряд з багатьма негативними образами лікарів змальовані Чеховим є кілька позитивних (Астров в «Дяді Вані», Димов в «Стрибунці», Корольов в «Випадку з практики»). Він описував важку роботу земських лікарів, повну хвилювань («Дядя Ваня», «Дружина»), їх жалюгідне матеріальне становище («Кошмар»): «Иной раз табачку купить не на что», - жалується самоотверженно працюючий земський врач Соболев («Дружина»). Своїми оповіданнями Чехов закликав лікарів тепло і сердечно ставитися до хворих («Втікач», «Випадок з практики», «Розповідь старшого садівника»).

Професія лікаря вимагає від нього щоденної готовності до ризику, хоча, на жаль, не завжди сприймається, як повсякчасний героїзм. До прикладу, лише рядком в історію медицини увійшла боротьба лікарів за життя дітей, хворих на дифтерію в «досироваткові» часи. Скільки незнаних героїв, особливо з середовища земських лікарів, самі заразилися й загинули. Імена їхні забулися та пам'ятником їм залишається оповідання А.Чехова "Вітрогонка". Герой – скромний доктор Димов – умирає, заразившись від свого маленького пацієнта.

А.Чехов прожив нелегке життя. Вся його творча і суспільна діяльність пройшла в умовах важкої хвороби. Тому медицина відіграла важливу роль не лише в його творчості та лікарській роботі, але в його житті, як хворого на туберкульоз. З роками напади ставали все частішими, не зважаючи на це, Антон Павлович вирішує їхати на острів Сахалін. Загалом життя острова Чехов вивчав протягом трьох місяців. У цей період він здійснив (виключно важкий в умовах Сахаліну), перепис населення – близько 10 000 чоловік. Пробирався по тайзі, заходив у кожну хату, говорив із кожним каторжником і поселенцем. Його робочий день розпочинався о п'ятій ранку і закінчувався пізно ввечері. Вивчав захворюваність і смертність на острові; хвороби сифілісу, туберкульозу, цинги.

Чехов зовсім себе не щадив. І тільки величезна воля письменника підтримувала його фізичні сили. Без цієї волі людина, яка хворіє на сухоти і не лікується, не могла би стільки прожити! Силу та волю він черпав в творчості та праці.

Все своє життя А.Чехов залишався вірним клятві Гіппократа, яку врочисто підписав, закінчуючи медичний факультет Московського університету. В одному із записників Антон Павлович писав: «Добре, якби кожен з нас залишав після себе школу, криницю або що-небудь, щоб життя не проходило і не йшло у вічність безслідно». А. П. Чехов залишив після себе сади, шосе, міську бібліотеку, медпункт і чотири сільські школи. І ще одну, найважливішу школу - школу правди, справедливості, милосердя, краси та інтелігентності.

Список використаних джерел:

1. Меве. Є.Б. Медицина в творчестве и жизни А.П.Чехова.- К.: Здоров'я, 1989. – с. 280.
2. Меве Є.Б. Чехов Антон Павлович // БМЭ.- изд.1986.- Т.27.- с.327-328.
3. Россолимо Г.И. Воспоминания о Чехове. В кн.: Чехов в воспоминаниях современников. М., 1952, с.496-505.
4. Телешов Н. Д. Записки писателя. – М. Московский рабочий, 1958 – с.384